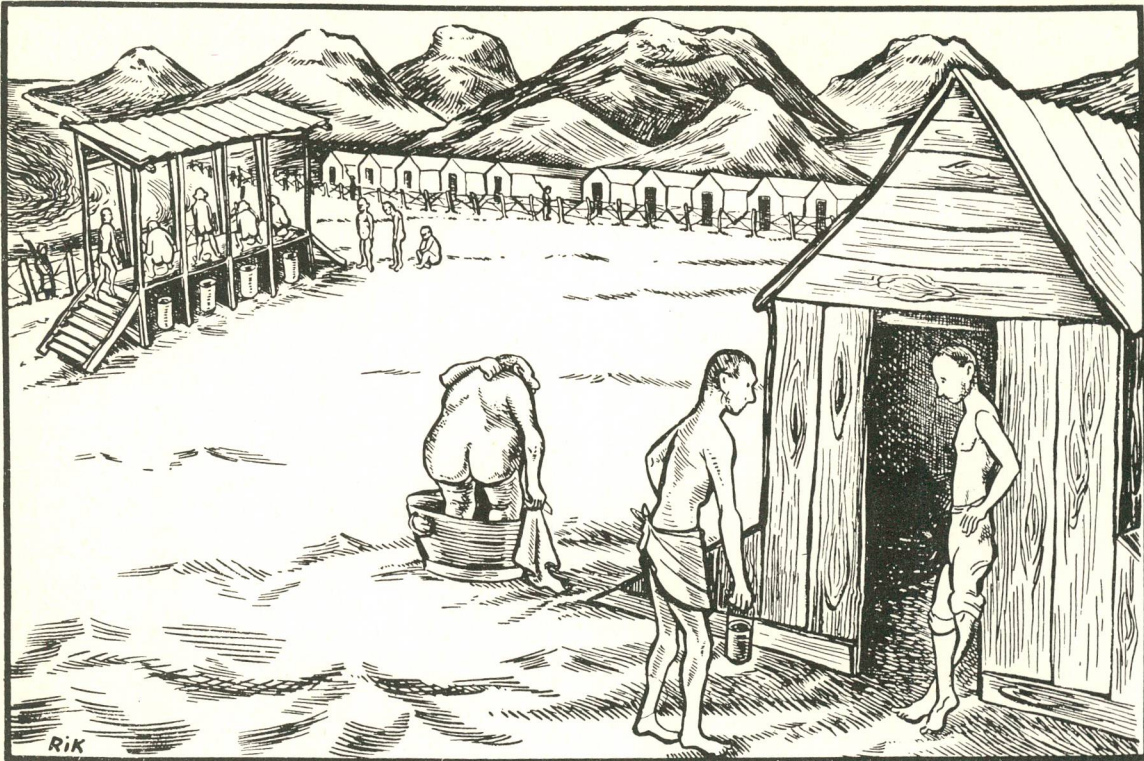

SPOOKTREINEN, naam voor tenminste twee
treinconvooien die tijdens de meidagen 1940

ST. CYPRIEN. (Juni 1940) Het W.-C.-kasteel (links)

enkele duizenden verdachten uit België naar interneringskampen in Frankrijk overbrachten.

Een eerste konvooi vertrok op 14 mei uit Brussel om via Doornik en Rijsel op 20 mei Orléans te bereiken. Op 24 mei werd een deel van deze verdachten naar het kamp van Huriel (depart. Allier) overgebracht, en later naar dat van Le Vernet (depart. Ariège). Het tweede konvooi vertrok op 15 mei uit Doornik en reed over Rijsel, Nevers en Tours tot Poitiers, waar de verdachten in het kamp van Le Vigeant (depart. Vienne) ondergebracht werden, van waaruit ze op 28 mei via Toulouse, Carcassonne en Perpignan naar het kamp van St.-Cyprien (depart. Pyrénées-Orientales) gevoerd werden. Vermoedelijk zijn er nog meer treinkonvooiën geweest. In elk geval werden verdachten (tijdelijk ?) ondergebracht in de volgende kampen : Gurs nabij Oloron (depart. Basses-Pyrénées) (kamp voor vrouwen), Ste-Livrade-sur-Lot (depart. Lot-et-Garonne), Mazières (depart. Deux-Sèvres), Cepoy-lez-Montargis (depart. Loiret) en Villemur-sur-Tarn (depart. Haute-Garonne).

Het is nooit duidelijk geworden wie de politieke verantwoordelijkheid voor deze arrestaties draagt. Zowel de minister van Landsverdediging, generaal H. Denis, als de minister van Justitie, P.E. Janson, hebben later ontkend er opdracht toe te hebben gegeven. Toch blijkt Janson onmiddellijk op de hoogte te zijn geweest van sommige arrestaties (o.a. Joris van Severen, die hij wilde doen vrijlaten). De arrestaties vonden plaats op bevel van de administrateur van de staatsveiligheid, De Foy, die - naar uit recente publikaties blijkt - zowel vóór als tijdens de oorlog een zeer dubieuze rol gespeeld heeft. De arrestaties gebeurden aan de hand van lijsten die door de procureurs des konings opgemaakt, maar nooit door hogere instanties

gecontroleerd waren. Vele onschuldigen - zelfs uit inrichtingen ontsnapte geesteszieken - werden gearresteerd, gedeporteerd en vaak mishandeld, zonder dat de reden ooit meegedeeld werd en zonder dat ze de bijstand van een advocaat konden inroepen. Tegen alle rechtsprincipes in werden ze door het Belgisch gerecht overgedragen aan de Franse en Britse veiligheidsdienst, meestal met de officieuze vermelding dat het ging om parachutisten, leden van de „vijfde colonne”, verraders enz. Op de veetransportwagens, waarmee ze vervoerd werden, kwamen ook dergelijke opschriften voor, wat de volkswoede verklaart waarvan zij gedurende hun reis het voorwerp waren. Nagenoeg alle kampen waar ze opgesloten werden, waren ingericht ten behoeve van Spaanse republikeinen. In sommige kampen zaten ook gewone misdadigers opgesloten.

Onder de verdachten - volgens R. Lagrou waren het er 6.000, volgens J. Gérard-Libois en J. Gotovitch 2.000 à 3.000 - kwamen vooral (uitgeweken) Rijksduitsers en Joden voor, rexisten, communisten en een aantal bekende Vlamingen, van wie hier de namen volgen, voor zover we ze konden achterhalen: Peter Baeyens (Antwerpen); Maurits Bamelis (Alveringem); Bauwens; Jan de Belder (Lier); De Beul (Antwerpen); Amandus Boedts (Lo); De Bondt (Leefdaal); Edgar Boonen (Antwerpen); August Borms (Merksem); F. Botermans (Gilze, Nederland); Walter Bouchery (Antwerpen); Dr. Burssens (Brasschaat); Frans Calcoen (Nieuwpoort); J. Claes; Van Dam; Rafaël Demoen (Diksmuide); Lode Dox (Leuven); Frans Drees (Beveren-Waas); Florent Dries (Mechelen); Frans van Dyck (Merksem); Johan Eggen van Terlan (Antwerpen); Lode van Etsen (Lier); R. Flamant; Emiel Goossenaerts; Aloïs

Programmabrochure van de hulde aan de weggevoerden van de Spooktreinen na hun terugkeer in België (Antwerpen 15 augustus 1940).

Goossens (Antwerpen); J. Hendrickx; Ward Hermans (Heist o / de Berg); Emiel d'Hondt (Antwerpen); Hendrik van Hoofstadt (Antwerpen); Kets (Deurne); René Lagrou (Antwerpen); René Lambrichts (Antwerpen); Clemens de Landtsheer (Diksmuide); Alfons Lanens (Lier); Edgar Lehembre (Hoboken); Gérard Libot; Marinis (Berchem); Antoon Mermans (Deurne); Berten Meuris (Duffel); Jan van Mierlo (Turnhout); F. Muylle; Amandus, Jef en René Nauwelaerts (Wiekevorst); A. van Opstraet (Antwerpen); F. Ost; Paaps; Karel Peeters (Borgerhout); Omer Pieters (Doornik); Louis Raeymaeckers (Mechelen); Lode de Rooye (Heist o / de Berg); Armand van den Rooye (Lier); Pol le Roy (Gent); Jan Ryckoort (Brugge); Jozef van de Sande; Marcel Senesael (Alveringem); Joris van Severen (Brugge); Piet Steegmans; Jan Timmermans (Antwerpen); Frans Tuinmans (Aarschot); Hendrik van Ussel (Mechelen); Vandenberghe (Izegem); Staf Vanniesbecq (Antwerpen); E. Verhelst (Wiekevorst); Jef Verhagen (Heist o / d Berg); Gustaaf Vermeylen (Deurne); Jan Verhulsel (Lier); Maurits de Vynck (Watou); Willems (Booischoot); Omer Willems (Aarschot).

De Vlamingen uit het kamp van St.-Cyprien werden, samen met de Rijksduitsers aldaar, in de nacht van 2 op 3 juli bevrijd en waren reeds op 10 juli terug te Brussel. Uit Brussel vertrokken op 21 juli H. Borginon en M. de Ridder, in opdracht van het repatriëringscomité, gesticht door de secretarissen-generaal en het Belgische Rode Kruis, om de andere gevangenen - van wie niemand wist waar ze zich bevonden - terug te brengen. Via Parijs kwamen ze op 23 juli te Vichy aan, namen contact op met de Belgische regering, hoorden toevallig dat een aantal verdachten in het kamp

van Le Vernet opgesloten zaten, en in opdracht van de Belgische regering en vergezeld van de ministers A. de Schryver en A. Vanderpoorten bereikten ze op 26 juli het kamp, waar ze 90 landgenoten aantroffen en vernamen dat andere landgenoten zich in de kampen van St.-Cyprien en Gurs bevonden. De twee ministers reden door naar deze kampen. Op 27 juli werden de 90 gevangenen van Le Vernet per trein naar Toulouse overgebracht, waar de gouverneur van Luik, Jules Mathieu, en de adjunct-commissaris voor de vluchtelingen, Lode Craeybeckx, zich over hen ontfermden. De Ridder keerde terug naar België, samen met dr. A. Martens en diens vrouw, om twee autobussen te charteren voor de repatriëring. Deze moest begin augustus plaats gehad hebben.

Op 15 augustus werd in de Dierentuin te Antwerpen een grote huldebetoging georganiseerd ter ere van de weggevoerden. Hun belevenissen hoefden niet eens aangedikt te worden om ongeloofwaardig te schijnen. Onmiddellijk verschenen memoires. Het relaas over de eerste spooktrein werd geschreven door A. Mermans in *De Parachutisten van Orléans*, in *Volk en Staat* en door R. Lagrou in „*Le Massacre des suspects*”, in *De Vlag* van augustus 1940; het verhaal van de tweede spooktrein kwam uit de pen van R. Demoen als *Verdachte nr. zooveel*, in de *VOS* van 2 september 1940 tot 4 oktober 1942 (81 afleveringen). Mermans, Lagrou en Ward Hermans gaven kort daarop hun herinneringen in boekvorm uit.

LITERATUUR: A. Mermans, *De Parachutisten van Orléans* (1940); - W. Hermans, *Le Vernet d'Ariège. Van het Belgisch Parlement naar het Fransch concentratiekamp* (1940); - R. Lagrou, *Wij, verdachten* (1941); - L. Schepens, *1940. Dagboek van een politiek conflict* (1970, p. 46-51); - J. Gerard-Libois en J. Gotovitch, *L'an 40. La Belgique occupée* (1971); - W. Roland, *De Spooktrein* (1972); - H. Borginon, *Op zoek naar de weggesleepten van mei 1940* (1973).

LUC SCHEPENS